

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
39 (1995-1996)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-17-6

BRNO 1999

PŘEHLED VÝZKUMŮ 39 (1995-1996)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: ps@iabrno.cz http://www.iabrno.cz/3ca.htm
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Římská bronzová kolínkovitá spona z Mušova
Kresba:	Lubomíra Trávničková
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Published by:

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

All rights reserved.

© 1999 by the Authors and IA AS CR Brno.

Vlastní kulturní vrstva se nacházela v hloubce 150 cm pod dnešním terénem, pod vrstvou novověkých navážek. Obsahovala zejména zlomky keramiky, promáčené opracované i neopracované dřevo, uhlíky, drobné skleněné střípky, zbytky stavebních kování a větší kusy lícované i nelícované mazanice. V hloubce 310 cm bylo vybírání sondy zastaveno, aniž bylo dosaženo podloží, neboť statické zabezpečení nosné zdi vyžadovalo urychlené zabetonování ohroženého prostoru.

Keramika zahrnuje starší tvary z 2. pol. 13. stol. i mladší zboží vrcholně středověké.

U pošty 1. Středověk a novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum zde byl zahájen v březnu, před započítím adaptace pro potřeby provozu OB. Soustředil se do prostoru dvora o rozměrech 9,20 x 4,30 m, místo plánované přístavby. Jeho povrch byl z větší části pokryt betonem, navíc situaci komplikovaly různé recentní zásahy - umístění jímky, kanalizace a pod. Vlastní výzkum měl tedy spíše sondážní charakter.

Po odstranění novověkých navážek v sondě (rozměry 2 x 2 m) se v hloubce cca 150 cm objevila „podlaha“ ze silných kůlů, ležících zhruba ve směru S-J. Celkový rozsah této výdřevy nebylo možno z výše uvedených důvodů v omezeném prostoru sondy zjistit, takže dohady o její funkci by byly jen spekulací. Níže se již nacházela kompaktní tmavá zemina s nálezy keramiky, kostí, větších kusů dřeva atp. Keramika náleží převážně 2. pol. 13. a 14. stol. V hloubce cca 235 cm přechází kulturní vrstva v podobně zbarvenou, leč sterilní, patrně náplavovou vrstvu, která zhruba o 100 cm níže nasedá na našedlé až žluté jílovité podloží.

Masařská 6. Středověk a novověk. Město. Záchranný výzkum.

Déltrvajícím záchranným výzkum (13. 6. až 29. 8.), ač předem neohlášen, se ukázal z důvodů rozsáhlé rekonstrukce objektu nezbytným. V největší sklepní prostora v přední části domu došlo již před naším příchodem ke snížení úrovně podlahy o cca 60 cm, většina obvodových zdí byla nově vyžděna. Místnost nadto zaplavila spodní voda smíšená s obsahem dosud funkční jímky a bahnem. Materiál získaný z jediné sondy se zbytky kulturní vrstvy je nepočtený a zahrnuje zlomky středověké keramiky, uhlíky, úlomky dřeva a spečené kousky strusky.

Podstatně příznivěji se situace utvářela v zadním traktu sklepů (místnosti č. 2, 3 a 4). Po odstranění tenké písčité vrstvy tvořící podlahu se zde vyrýsovalo několik objektů či jejich zbytků (obj. č. 1 - 6). Převážně se jednalo o odpadní jímky, v jednom případě zřejmě o kruhovou (průměr 120 cm) cisternu na vodu, druhotně rovněž s odpadní funkcí. Čtyři další pravoúhlé objekty byly nesporně jímkami, z pátého, značně narušeného, zbyla jen spodní část se zřícenou dřevěnou stěnou, navíc zabíhal pod stávající obvodovou zeď. Zkoumané jímky jsou konstrukčně dvojího typu. K prvnímu náleží jímky č. 5 a 6 (místnost 2) s nárožními kůly a stěnami z horizontálně kladených fošen, zpevněnými ještě vzpěrami (1 až 3 na každé stěně). Druhý typ má opět kůly v rozích, ale stěny jsou zbudovány ze svisle kladených silných fošen (obj. č. 3 a 4 v místnosti č. 4). Dna jsou v obou případech mělce vymodelovaná v jilu.

Obecně lze říci, že povrchovou vrstvu objektů tvoří starší navážky s kusy cihel, mazanice, zbytků malty a větších kusů dřeva, promísené s vlastním obsahem jímek, které svědčí o přestavbách budovy v minulosti. O hloubky zhruba 50 - 60 cm se pak plně prosazuje typická vazká a páchnoucí hmota tmavé, místy i načervenalé barvy. Ta obsahovala zlomky keramiky i celé nádoby, skleněné střepy, útržky kůží, zbytky dřevěných nádob i

neopracovaného dřeva, kosti hospodářských zvířat a množství rostlinných makrozbytků. Sporadicky se vyskytl i zkorodovaný železný předmět, v povrchové smíšené vrstvě i fragmenty stavební keramiky - již zmíněné cihly („buchtý“) a zlomky keramických rour.

Získaný keramický materiál náleží vrcholnému středověku: nejstarší nálezy pocházejí ze 2. poloviny 13. stol. a z počátku století následujícího (obj. č. 3). Převažují vejčité nebo soudkovité hmce, mnohdy s vyšším římsovitým okrajem, robené na ručním kruhu, časté jsou kruhové značky na dně. Ve výzdobě převažuje obvodové rýhování. Vyskytují se i fragmenty džbánek, opatřených na povrchu zelenavou polevou.

Nejzajímavější a nejbohatší nálezy vydal objekt č. 5 (rozměry 140 x 140 cm, hl. 390 cm). Vedle kuchyňské keramiky převážně z počátku 15. stol. byly zde nejpočetněji zastoupeny střepy a torza skleněných nádob, z 90 procent náležejících pohárům českého typu (píšťalových, kyjovitých či stělem spirálovitě obtáčeným štípanou páskou). Podle dochovaných patek byla celková suma pohárů v tomto objektu odhadnuta na nejméně 80 kusů. Několik skleněných fragmentů pochází i z menších číšek s nálepy, vyskytnou se i zesílená hrdla lahví a horní část lahve s dutým prstencem.

Obr. 2. Opava (okr. Opava), Masařská č. 6. Výběr skla z jímký č. 5

Dolní nám. 18. Středověk a novověk. Město. Záchranný výzkum.

V říjnu a listopadu 1995 se uskutečnil záchranný výzkum v zadním traktu domu č. 18. Byl pokračováním akce z r. 1993, která se soustředila na nepodsklepené partie objektu v prostoru původního domu. Další etapa proběhla ve dvou místnostech přístavby z 19. stol., v místech někdejšího dvora.

Místnost č. 1 měla rozměry 12,45 x 5,90 m, místnost č. 2 8,30 x 4,30 m. V obou ležela na povrchu vrstva novověké navážky do hloubky cca 120 - 150 cm, související snad s přístavbou z minulého století, pod ní již začínala kompaktní tmavá vrstva s bohatými nálezy vrcholně středověké keramiky (13. - 15. stol.) a dřeva, mnohdy tesařsky opracovaného (části trámů, desek, kolíků atp.). Nalézaly se zde rovněž ojedinělé střepy kultury s lineární keramikou, některé s typickou výzdobou (důlky, rýhy, notové značky). Tato vrstva sahala do hloubky 350 až 400 cm od dnešního povrchu, kde nasedala na žluté jílovité podloží. Její spodní část měla bahnitý charakter a byla náleží prostá, nelze vyloučit její povodňový původ.

V místnosti č. 2 se v hloubce cca 150 až 200 cm objevil zbytek svažitého dláždění z oblých říčních valounů v písčitém loži. Zřejmě jde o pozůstatek starého nájezdu k domu. Podle nálezů mincí ze 17. stol. (viz níže) ve spálené vrstvičce ležící přímo na dlažbě se zdá, že pochází spíše z raného novověku. Pro to svědčí i skutečnost, že valouny spočívají vlastně přímo na povrchu středověké vrstvy a nad ní jsou již jen dle obsahu mladší navážky.

Mezi nálezy ze středověké vrstvy převládají fragmenty keramiky, nejstarší z 2. pol. 13. stol., dále byly získány zmiňované mince. Předběžně pocházejí všechny čtyři ražby ze 17. století - dvě jsou německé, jedna slezská (svídnická) a jedna habsburská. Objevily se i drobné zlomky skla a předměty železné, především stavební kování.

Na rozdíl od předchozího výzkumu v r. 1993, jímž byly získány pouze novověké nálezy, bylo nyní zjištěním středověké vrstvy s četnými nálezy potvrzeno, že dnešní budova přinejmenším stojí na původní středověké parcele, pokud není vůbec středověkého založení. Tomu by nasvědčovala i poloha domu v jižní frontě Dolního náměstí i dosavadní archeologická zjištění v okolních objektech.

Hana Teryngerová, PÚ Ostrava

Resumé:

Opava (Bez. Opava). Mittelalter und Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabungen.

OŘECHOV (okr. Brno-venkov)

Intravillán obce. Mladší doba bronzová, pozdní doba hradištní, středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při plynofikaci obce v roce 1995 byl proveden záchranný archeologický výzkum, v jehož průběhu byly dokumentovány rýhami narušené archeologické situace. Během výzkumu byl zjištěn černozemní půdní horizont se dvěma různě starými úrovněmi. Nejstarší z nich představuje pravěký vývoj a obsahuje keramické zlomky především z mladší doby bronzové. Mladší vrstva náleží pozdní době hradištní. V nadloží těchto vrstev jsou již navážky a dorovnávký terénu pozdně středověké až novověké. Kromě tohoto souvrství bylo při výzkumu zdokumentováno také 7 zahloubených objektů, z nichž dva byly z mladší doby bronzové, jeden z pozdní doby hradištní, jeden středověký (15. stol.) a 3 novověké.